

UA

Urbanet Analyse

Kollektivtrafikens kostnadsutveckling – hot eller möjlighet för utveckling?

Ekonomisk analys av perioden 2000–2015 av svensk
upphandlad kollektivtrafik

Bil Sweden / 2018-03-20

Torbjörn Eriksson

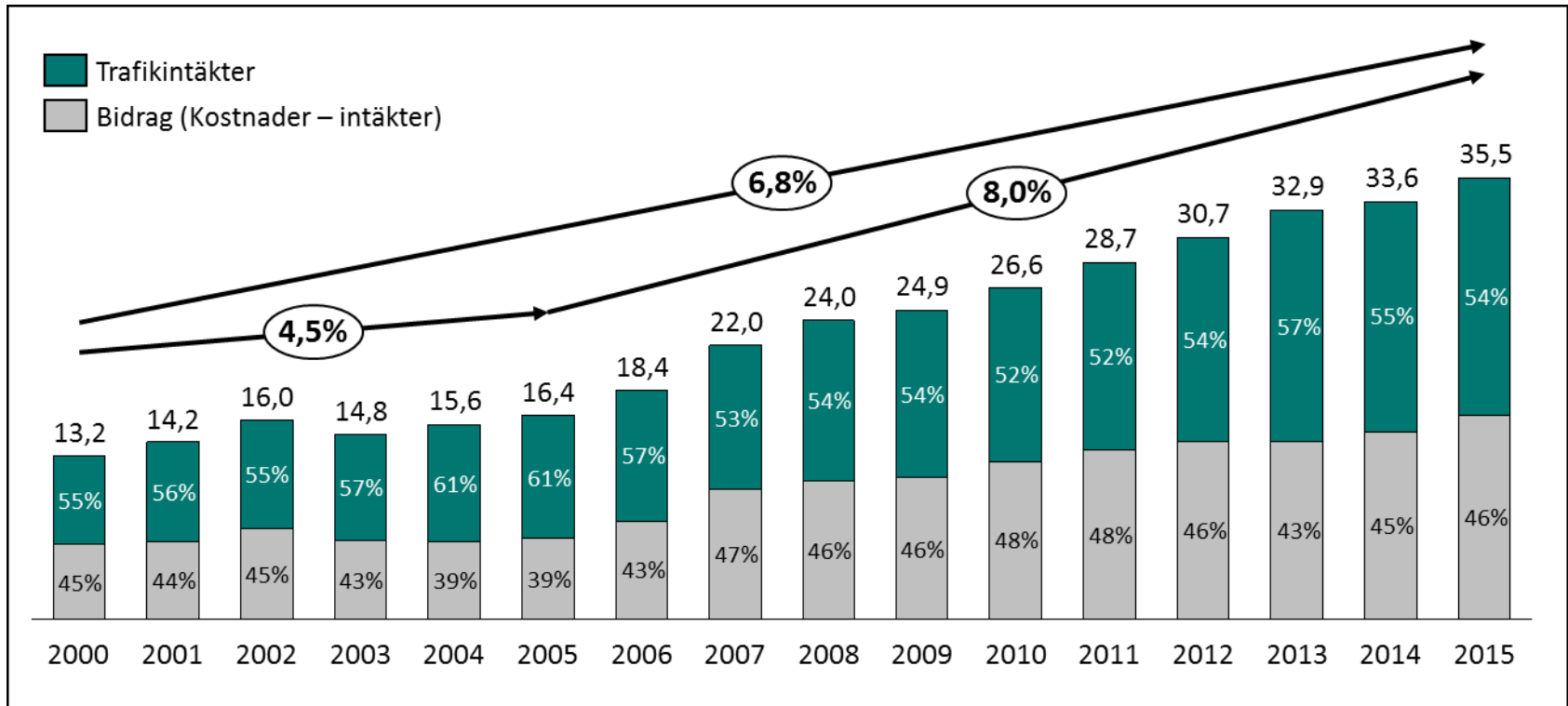
torbjorn.eriksson@urbanet.se

Syfte

- På uppdrag av Sveriges Bussföretag, kartlagt kostnadsutvecklingen av kollektivtrafik i svenska län och regioner under perioden 2000–2015
- Bidra med fakta och ge underlag för fortsatt diskussion kring hur vi får mest kollektivtrafik för samhällets samlade resurser.
- Rapport, ett komplement till rapporten ”Kollektivtrafikens kostnadsutveckling - en överblick”, som SKL publicerade våren 2017.
  - SKL fokus på perioden 2011–2015.

Utveckling 2000 – 2015

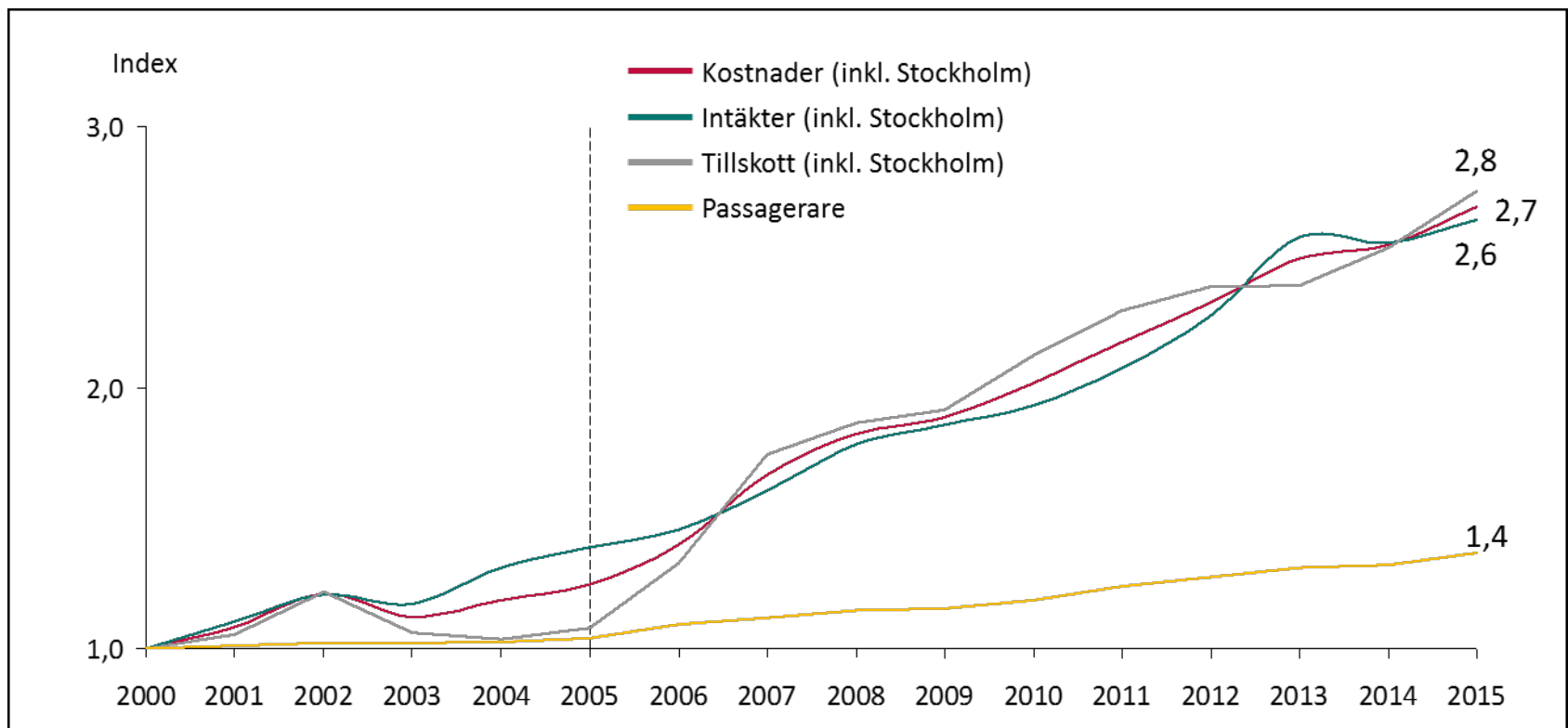
- Resandet har ökat med 2% per år fr o m 2005
- Kostnaderna har ökat med 8% per fr o m 2005

- Totala kostnaderna ökat från 13 miljarder till nästan 36 miljarder kronor 2015 (+170 procent).
- Ökat snabbare under de senaste tio-årsperioden (+8 % årlig ökning)
- Fr.o.m. 2005 har den kostnadstäckningen minskat från 61 procent till 54 procent.

Utveckling 2000 – 2015

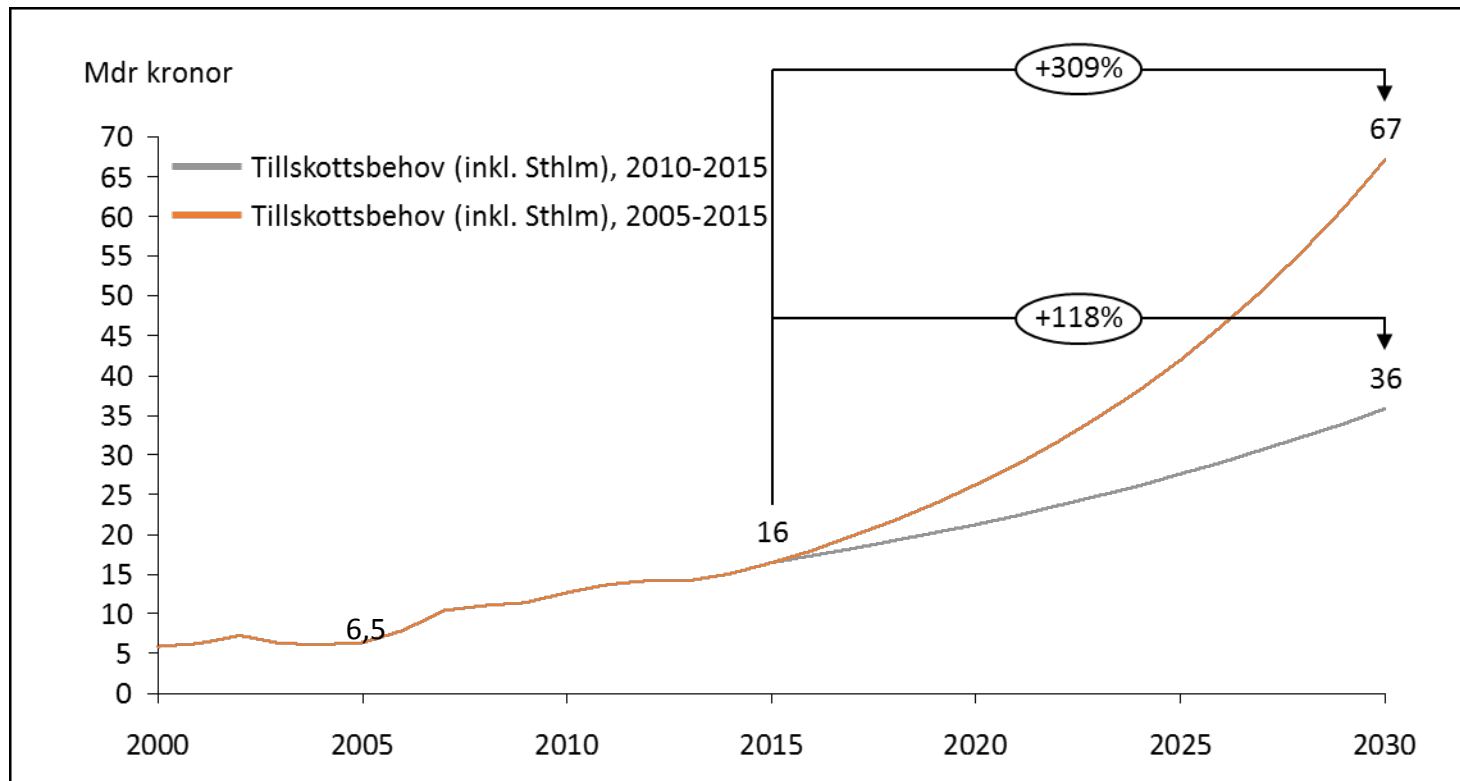
Kostnader, intäkter och underskott, *hela riket*

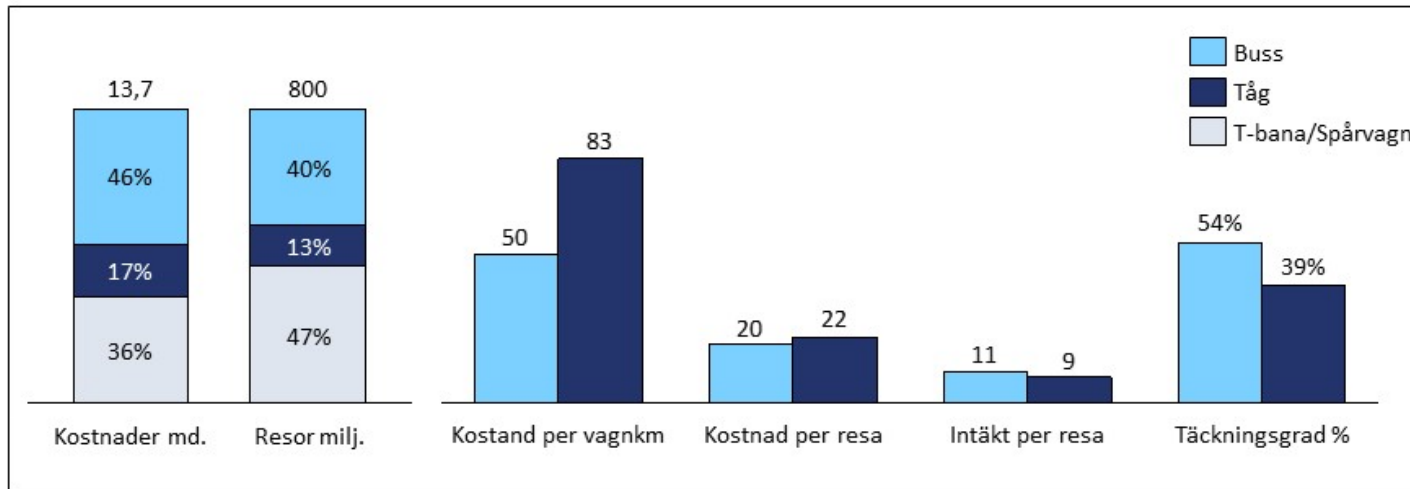

Prognos skatteunderskott 2030

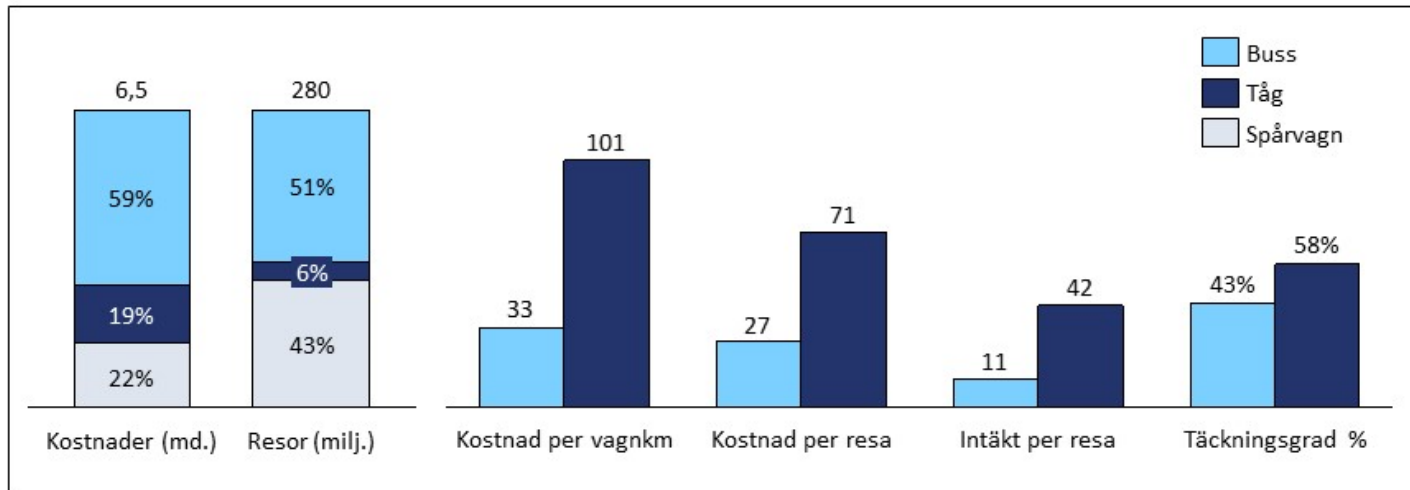
(inkl Stockholm)

- Ökar bidraget i samma takt som 2010–2015 blir underskottet ca 36 miljarder kronor
- Ökar underskottet i linje med utv. under 2005-2015 blir bidraget ca 67 miljarder

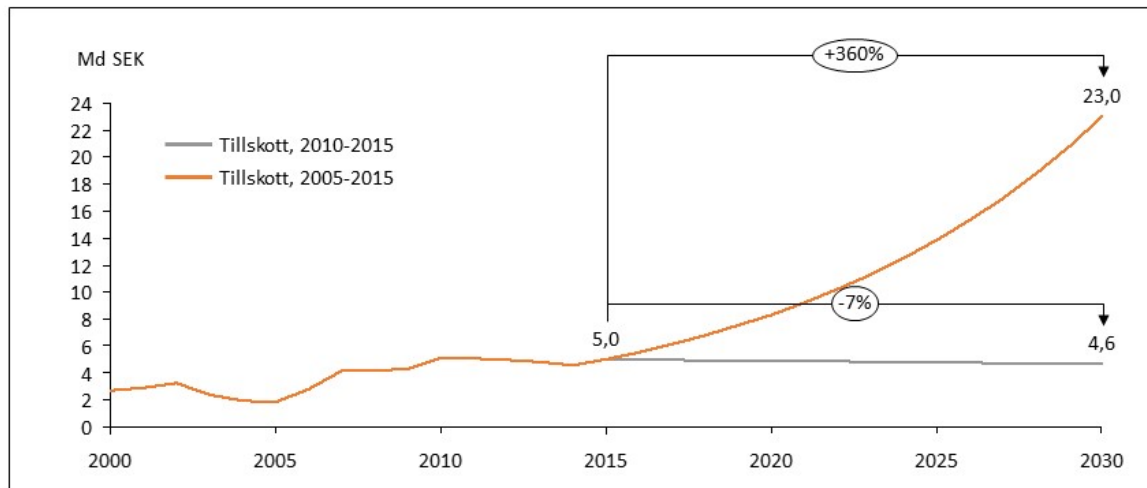

Stockholm

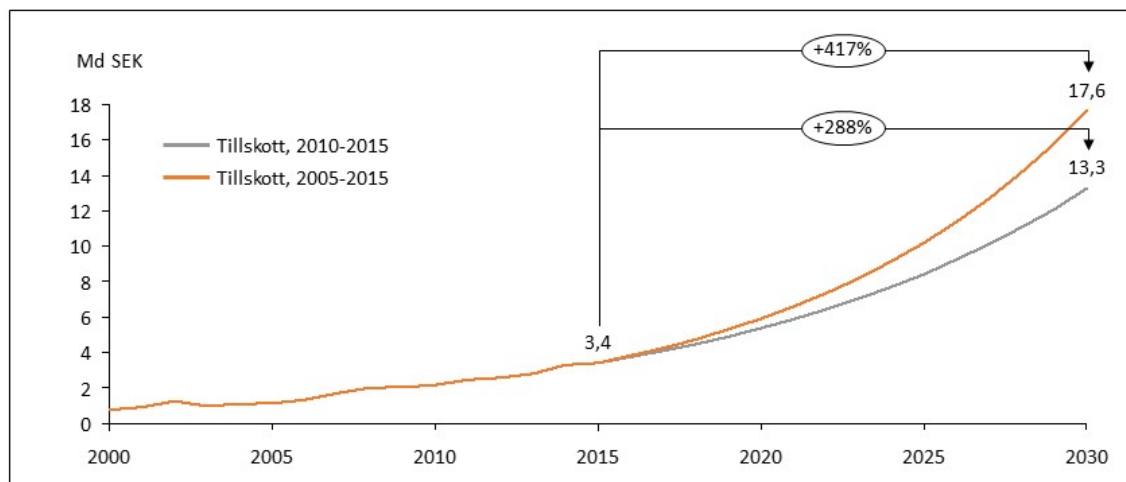

Västra Götaland

Prognos 2030

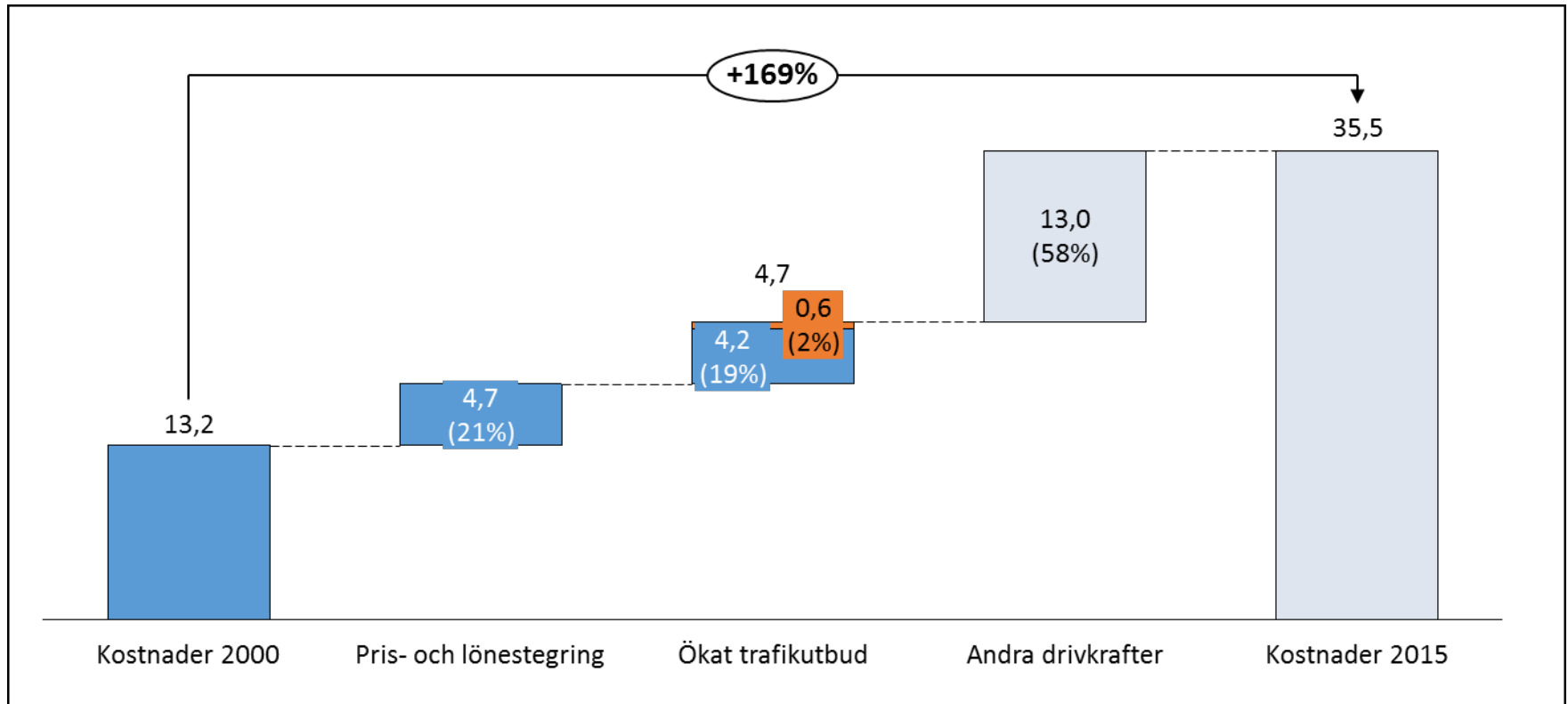
Stockholm

Västra Götaland

Orsaker till kostnadsökning

- **Inflation** (priser & löner) och **ökat utbud** förklarar ca 42 % av kostnadsökningen
- En betydande kostnadsökning är m a o kopplade till andra faktorer.

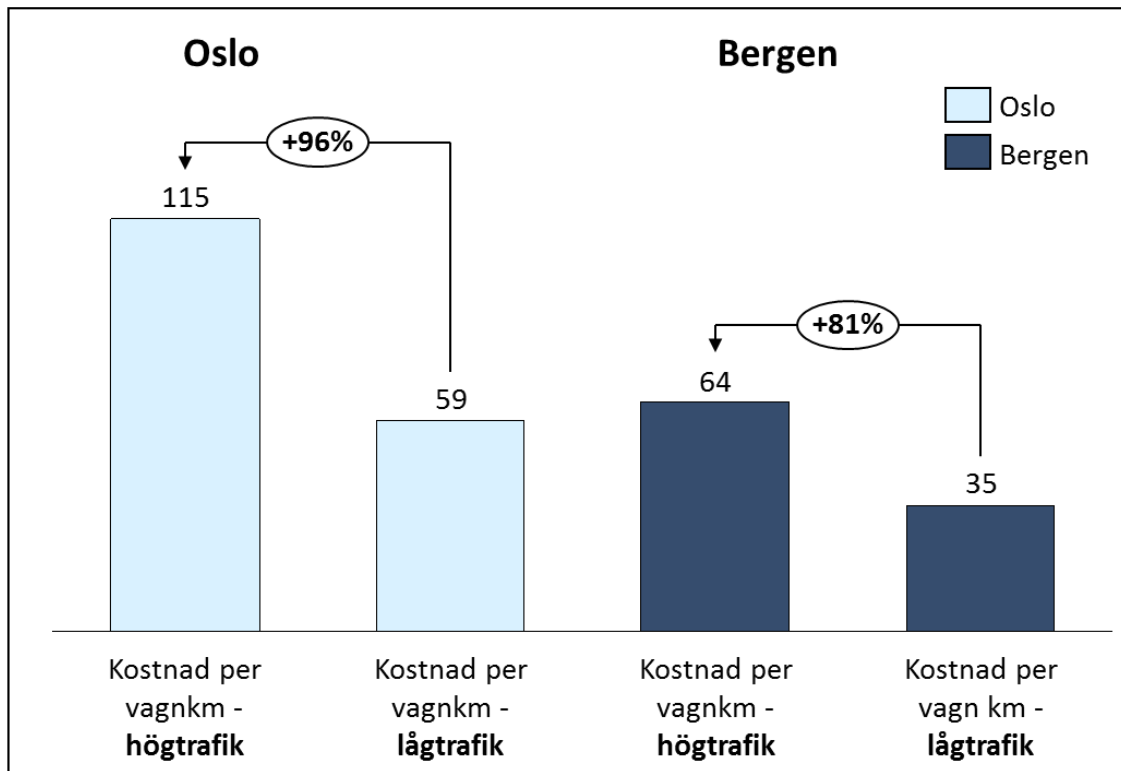

Angreppssätt och Goda exempel

- Prissättning och användande av prisdifferentiering
- Stomlinjer med full framkomlighet
- Tåg och buss – olika styrkor

Det kostar betydligt mer utveckla trafik under hög-trafik
(i princip dubbelt så mycket)

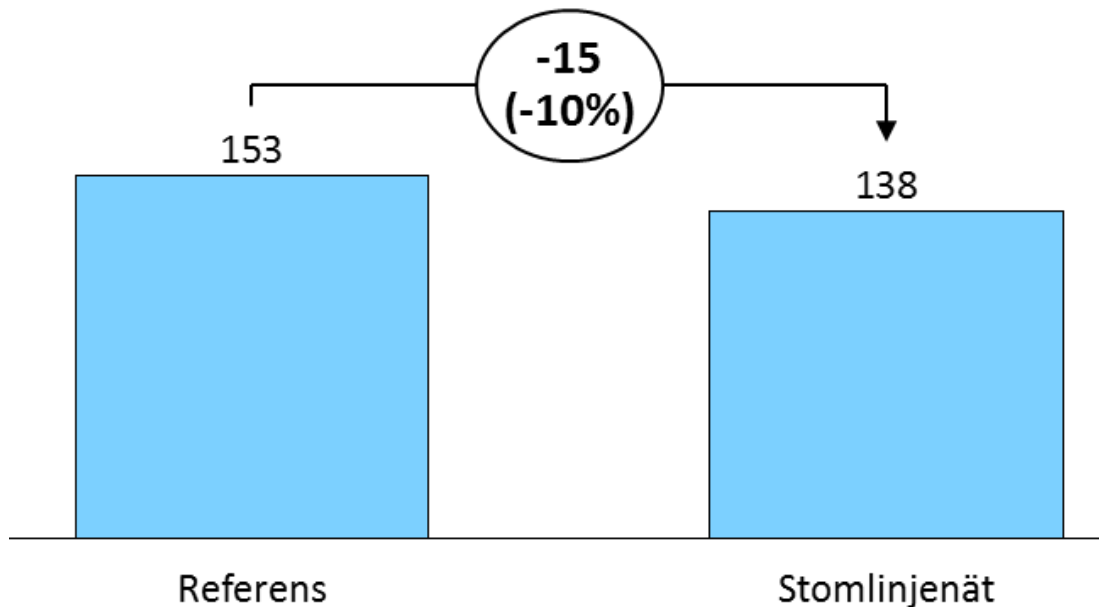
- Dubbelt så dyrt att utveckla utbudet under högtrafik jmf med lågtrafik
- Arbeta med sprida resandet över dagen

Effektivare trafik & full framkomlighet

Uppsala stad / Huvudlinjenät – fyra linjer.

Övriga linjer tas bort och flyttas till de 4 linjerna –

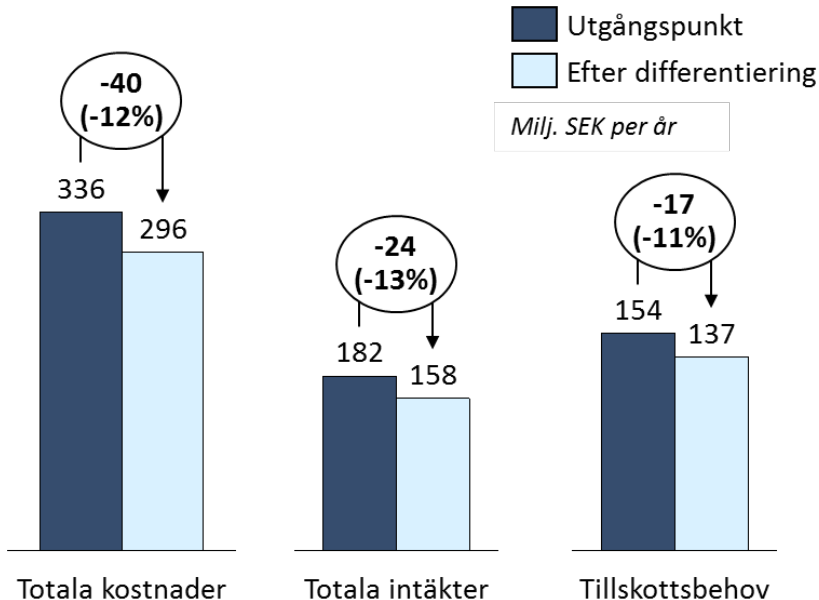
- Ökad frekvens / ngt längre gångavstånd
- Full framkomlighet (förseningar finns inte)
- Resultat
  - + 7 % ökat resande
  - 15 milj kr förbättrat resultat (ca.10 %)

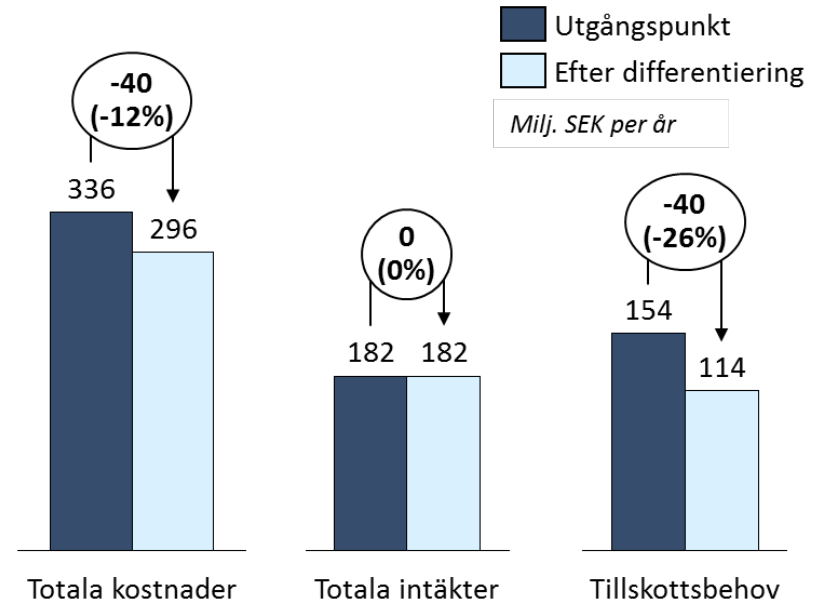
Uppsala pris-/tidsdifferentiering

- Priset sänks med 30 % lågtrafik, reduktion av kostnaderna med cirka 12 procent, minskar intäkter 13 %
- 27 procent av resorna flyttas från högtrafik till lågtrafikperiod och underskottet minskar med 17 milj.kr
- Resande ökning ca. 6 – 7 %
- Införs *intäktsneutral* pristidsdifferentiering, (prissänkning under lågtrafik och prishöjning högtrafik) resulterar i UL förbättrar resultatet i Uppsala med ca 40 miljoner kronor

-30% reduktion av biljettpriset utanför rusningstrafiken

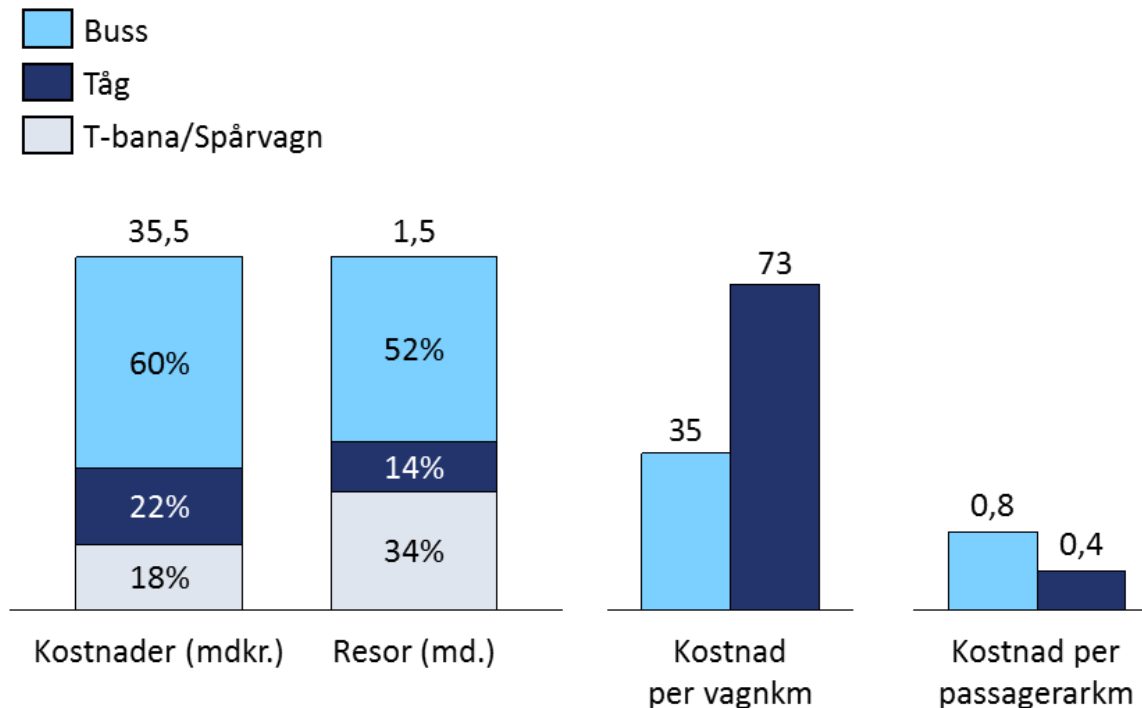
Intäktsneutral differentiering

BUSS ELLER TÅG ?

Nationell nivå

- Bussen - lägre kostnad per vagnkilometer jämfört med tåget (dubbelt så hög)
- Tåget kapacitet är större jämfört med bussen, kostnaden per sittplats är hälften av bussen
- **Tågets lönsamhet är beroende av det marknadsunderlag som finns för att täcka de högre kostnaderna per vagn-kilometer**

Utvecklad trafik Kinnekullebanan

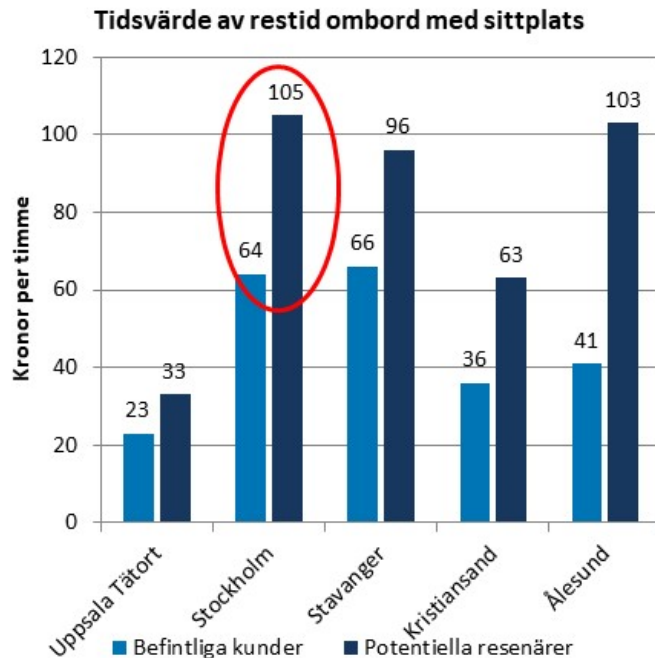
Fördubblade avgångar med tåg resp. buss ger ca 25 % i ökat resande
Varje ny resenär är ca 3 ggr dyrare med tåg

Västra Götaland – Kinnekullebana	Tåg	Buss
Efterfrågeeffekt - antal nya dagliga resor	286	259
Intäkt per resa	43,5	43,5
Intäktseffekt - av dubbel frekvens	12 441	11 267
Antal avgångar per dag i utgångspunkten	10	10
Antal nya avgångar per dag - dubbel frekvens	10	10
Kostnad per vagnkm	101	33
Kostnad kopplad till de nya avgångarna	161 600	52 800
Kostnad/ ny resa	522	160

Frågor att diskutera utifrån bussens position

1. Det **sociala** respektive det **hållbara** perspektivet
Teknik (motorer / drivmedel) → mot det hållbara
Erbjudandet / planeringen → kvar i det sociala perspektivet
2. Marknadspotentialen – svårt att attrahera nya kunder

Potentiella kunder har högre tidsvärden än dagens frekventa kollektivtrafik kunder

Funderingar – frågor att diskutera

3. Vilka är bussens fördelar

- Hur skall de användas ?
- Varför lyfts de inte fram ?

Vad kan/ bör RKM göra ?

- Öka frihetsgraden markant i avtal/ kontrakt
  - Kreativitet måste släppas loss
  - Öka affärsrisken i kontrakten
- Ägare/ styrelse måste ta ansvar för kostnadsutvecklingen?
  - Vilka nyckeltal styr ?

Orsaker till ökade kostnader

- Sämre, dålig framkomlighet i såväl ger högre driftskostnader på grund av minskad hastighet (in till staden / i de centrala delarna)
- Kostnadsdrivande upphandlingar
  - Starkt fokus på ny teknik och miljökrav gör att fordonsparker byts ut oftare, vilket resulterar i en kortare avskrivningsperiod och ökade årliga kostnader
  - Frivolymmer – högre risker för operatör ger högre pris
  - Mogna operatörer – vinst istället för underskott
  - Universal design och andra säkerhetskrav kan också utgöra ökade kostnader på grund av behovet av att köpa nya bussar/ vagnar
- Andra faktorer som bidrar till ökat underskott
  - Prissystem som inte möter nya resmönster – underfinansierar
  - Utveckling av trafikutbudet utan effektivisering av de tyngsta linjerna
  - Omfattande användning av parallella tåg- och busslinjer
  - Dyra skolresor
  - RKM administration ökar

Sammanfattning – lösningar till att bryta trenden

- i. **Utgå från marknadsförutsättningarna / olika färdmedel styrkor**
  - i. Befolkningsunderlag
  - ii. Marknadsposition (marknadsandelar, framkomlighet m.m.)

- ii. **Utveckla prismodeller** som möter såväl nya resmönster och påverkar produktion

- iii. **Färre men snabbare linjer** → full framkomlighet är avgörande

- iv. **Attrahera sällankunder** - Varför åker inte fler

Rapport

Torbjörn Eriksson
Mari Betanzo
Mats Johansson
Bård Norheim

118/2017

Hur får vi mer kollektivtrafik för pengarna?

Ekonomisk analys av perioden 2000–2015 av svensk upphandlad kollektivtrafik

Tack för uppmärksamheten

torbjorn.eriksson@urbanet.se